

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Joh. Jonstoni Thaumatographia Naturalis

Jonston, Jan

Amstelodami, 1661

Caput VIII

urn:nbn:de:bsz:31-97032

Quintia appellantur, Cincinnato Viator attulit Dictaturam, & quidem ut traditur, nudo, plenoque pulveris etiamnum ore. Cui Viator, *Vel à corpus*, inquit, *ut proferam senatus populique Romani mandata*. Hinc Plinius lib. 18. c. 3. ad quæstionem unde tanta tum ubertas? respondet. *Ipsorum tunc manibus Imperatorum colebantur agri (ut fas est credere) gaudente terra vomere laureato, & triumphali aratore: sive illi eadem cura semina tractabant, qua bella; eadem diligentia arva Disponebant, qua castra: sive honestis manibus omnia latius proveniunt, quoniam & curiosius fiunt.*

CAPUT VIII. DE INSULIS.

ARTICULUS I.

De ortu & interitu Insularum.

INSULÆ portiones terræ sunt, Oceano cinctæ. Ortus varia habent principia. Emergere quædam ex mari, à continenti avulsæ quædam, aggesta nonnullis ortum dedit materia. Nata spectante Seneca *quæst. l. 6. c. 21.* in Aegeo mari una: avorum suorum tempore aliam emeruisse apponit. *Spumabat, inquit, interdum mare, & fumus ex alto ferebatur. Nam demum prodebat ignem non continuum, sed ex intervallo emicantem fulgurum more, quoties ardor inferius jacentis superum pondus evicerat. Deinde saxa convoluta, rupesque partim illase, quas spiritus antequam verterentur expulerat, partim exese & in levitarem pumicis versa; novissime cacumen adusti montis emicuit &c.* Strabo lib. 1. Geograph. scribit inter Theram & Therasiam primo flammam è mari torb quattiduo, quasi arderet mare, emicuisse; postea sensim emeruisse Insulam quandam patentem ad stadia duodecim, totam constantem ex lapidibus ignitis. Atalanta civitas Locris adhærens contigua, repentino maris impetu abscissa, atque desolata in Insulam

Insulam est. *Orosius l. 2. cap. 18.* Sub Imperatore Leone Priscus Historicus. (*Evagrius l. 2. c. 14.*) prodidit, Constantinopoli & in Bithynia tam ingentem pluviam extitisse, ut in Beana lacu qui non longè abest Nicomedia, ob crebram fordidi cujusque materiam in eum coniectam, factæ sint Insulæ. Ad hanc modum cæpit Tyberina Insula. Violata enim à Tarquinio Lucretia cum brutus regia bona diripi, & in Tyberim mergi consulisset, Insula facta est. Sic *Li-vius lib. 2. histor.* Forte ibi tum seges farris fuisset dicitur matura messi; quem campi fructum quia religiosum erat consumere, desertam cum stramento segetem, magna vi hominum simul immissa corribus fudere in Tyberim tenui fluentem aqua, ut mediis caloribus solet esse, ita in vadu hesitanti frumenti acervos confedisse illius limo. Insulam inde paulatim & alii qua fert temerè flumen inVectis, factam. Desuisse verò etiam quasdam Insulas autor est *Plin. l. 2. c. 89.* Antisiam primò Insula juncta est Lesbo, Zephyrus Halicarnasso, Æthusa Myndo, Marthecusa Patrenio promontorio, Hybanda quondam Insula Ionæ, ducentis nunc à mati habet stadiis. Syrien Ephesus in mediterraneo habet.

ARTICULUS II.

De quarundam Insularum miraculis.

UT esse Insulis natura dedit, sic singularem nonnullis largita est prærogativam. In quodam lacu circa Nili ortum Insula est, lucos, sylvas & grande sustinens ædificium; natat, tamen, & quocunque ventri agunt, impellitur. *Mela lib. 1. c. 5.* In Vadimonis lacu, & ad Cutilias a quas opaca sylva, quæ nunquam die ac nocte odem loca visitur. *Plin. l. 2. c. 91.* De posteriore *Macrobius l. 1. satur. 8. 7.* insulam Pelagi in lacu Cutiliensi enatam invenerunt. Amplissimus enim cespes, sive ille continens limus seu paludu fuit, coacta compage virgultis & arboribus in sylva licentiam

comptus, saltantibus per omne mare fluctibus vagabatur; ut fides etiam ex hoc Delo facta sit, quæ celsa montibus, vasta campis, tamen per maria migrabat. In Lydia quæ vocantur Calaminæ, non ventis solum, sed etiam contis, quo libeat impelluntur, multorum civium Mithridatico bello salus. *Plin. lib. 2. c. 95.* In Tarquinienſi lacu magno Italix, duo nemora circumferunt, nunc triquetram figuram edentes, nunc rotundam complexu, ventis impellentibus, quadratam nunquam. In Garumna verò fluvio Hispaniæ Atros Insula aquis incrementibus pendet & attollitur. *Mela lib. 3. cap. 1.* Sunt denique & in Nymphæo parvæ Saltares dictæ, quoniam in Symphonix cantu adictus modulantium pedum moventur. Præter hæc in Fortunatis ferulæ ad arboris excreſcunt magnitudinem. *Solin. c. 58.* In Madæca quatuor palmis propendent uvæ, acini succo reſerti carent nucleo, Martio mense excerpti poſſunt. *Cadamyſtus* Hispaniolam Inſulam cum Columbus inveniſſet, Frumentum Februarii ſatum initio, maturum trigeſima Martii meſſuit. Hoc brevi intervallo in tantam amplitudinem crevere ariſtæ, ut hominis brachio magnitudine longitudineque æquari poſſent. Duo enim granorum nullia ſingula completebantur. *Petrus Martyr. in ſum. Indiæ.* Pepones ſingulis anni partibus habentur recentiffimi. *Ovetan. ſum. cap. 81. Hiſtor. l. 11. c. 1.* tantæ magnitudinis ut vix humeris unius ferri poſſint; fœnum quoque abſciſſum, quinta die ad cubiti proceritatem adoleſcit. Tyles Indiæ Inſulæ terra omnes hoc miraculo ſola vincit, quod quæcunque arbor in ea naſcitur, nunquam careat folio. *Solin. c. 53.* In Ormutio Inſula nullum animal reperitur, imo nec ullius fontis aqua; Maſſa nocturno rore decedit. *Polus lib. 3. c. 4.* Inſulam Atabiæ felicis Sygaron canes non intrant, expoſiti errando moriuntur. *Plin. l. 6. s. 28.* In Ithaca lepores aliunde allati vivere nequeunt. *Ariſt. hiſt. animal. l. 8. c. 28.* Ebuſus inter Baleares una, omnino ſerpentes non habet. *Plin. lib. 10. c. 29.* In Creta nulla eſt noctua, quin ſi infertur, moritur: in eadem nullum animal maleficum præter phalangium araneum

NDA

18. Sub Imperio
 grius l. 2. c. 14.
 thymia tam ingenu
 a cu qui non longe
 edidi cajulque ma
 litu laſulæ. Ad te
 Violata enim d
 ia bona dicipi. A
 ſula facta eſt. Sic
 ſige; ſarri ſuſſi
 ſuſum quia religio
 ſomera ſegetem, v
 orbibus futere in
 edio caloribus ſuſ
 ceres conſeſſa ſu
 alia que ſere ten
 vero etiam quaſda
 Antilla primo d
 alicarnallo. Aſi
 enio promont
 dæcentis moro
 ſus in mediætra

s II.

um miracula
 fic ſingularem
 vram In quoda
 ucos, ſylvas & p
 tamen, & quos
 lib. 1. c. 5. In Te
 as opaca ſylva, que
 ca videtur. *Plin. l. 10. c. 29.*
 ſatur. a. 7. in
 inveniunt. *Plin. l. 10. c. 29.*
 enz ſimul ſua pulch
 arboribus ſylva ſua

raneum est. Cyprus adeo olim tumulorum impatiens, ut mandata sibi de die corpora nocte proxima rejiceret. Primum *Ericum Dania Regem*, Hierosolyma ventorum causa eo profectum & mortuum recepit. *Saxo Gramm. l. 12.* In Cephalonia Insula amnis est, cujus citra alterum latus, cicadarum ingens copia, nullæ ultra alterum. *Arist. hist. anim. l. 8. c. 28.* In Cumana Novi Orbis Insula aranearum telæ tanta firmitate nexuntur, ut rumpi nequeant. *Hispan. p. 5. c. 15.* Ferrum quod in Ilva effoditur liquari ibidem non potest. *Bertius in descript. Ilvæ.* Tandem ut concludamus in Æstuario Forthæ est Insula Magotia. In hac aves anserum fetinorum specie nidulantur, tanto numero, ut prædiiarii centum, qui Castellum Bassum dictum tenent, non alio cibo, quam recenti pisce in horas ab his avibus delato, nec ligno aliunde petito quam arborum frustis, quæ nidis illæ construendis comportant ad frigus pellendum, utantur. *Bello-vadius & ex eo Thuan. in histor.*

CAPUT IX. DE MONTIBUS.

ARTICULUS I.

De Montium quantitate & qualitate.

Montes partim ab initio extitisse, partim postea enatos credendum est. Vnicus id in Italia Modernus testimonio suo comprobare poterit. Multi vero hi in orbe & amplitudinis mirandæ & stupendarum qualitatum. Olympus & Athos tam alti ut in eorum cacuminibus relictis toto anno cineres, nec ventis dissentur, nec eluantur imbris. Et in Vesuvii vertice consistentes, proximas quasdam nubes pari cum monte altitudine distare à terra animadvertisse, nonnullas etiam ex alto despicere potuisse referunt. *Kepler. lib. 1. Astronom. p. 3.* Suffragatur illud quod scribit *Zabarella de regione aeris. c. 8.* *Ascendi,*

E
di, inquit, ad
ago et avium,
rensimum, je
nides que me
postquam de ill
infera parte m
ne nihil pluisse
iter facienti a
cap. 11. In S
cujus è vertice
globus, & bi
nem dissipant
cap. 37. An
altitudo per
bis quinquag
ram alti ut
queant. *Mar
rissa, qui pyre
constat millia
lacubus miri
alii alia, qu
Nohæ Arabi
pluvialibus a
re possit. D
etiam tantis
dicibus ita e
c. 13. In no
per occupat v
lis dispergic
ritate æquate
Lucernam an
cientur, lapid
dum) singulis
mu. Vadianus.
mero, monte
cere scripsit Ca
vincia Cyrena
minum attingit
mescentis lavit*